

Éber álmodása tartja azt a distanciát, mely élmény és alkotás között áll költészetében s ez a distancia hozzá létre azt a szerkezeti gondosságot mely lényében különbözik irodalmunk klasszikus korának többi képviselőjétől. Lévy ezen az úton jutott el arra a technikai szintre, melyet Petőfi tudatalatti formaérzéke és Arany tudatos alakító ereje megépített. Erről az alapzatról nincs elmozdulás nála semmilyen irányba, még ezekben a késő öregkorban írt versekben sem. A népies dalforma és a magyar tizenkettes akadálytalanul és könnyedén cseng felénk ebből a kötetből is, szinte a tökéletes formai beidegzettség pontosságával. A lírának már eddig bejárt területeit sem lépi túl. Nem kockáztatta meg soha, hogy új barázdákat szántson. Nem félnétség vagy kényelmesség volt az, ami a feltört földeken való megmaradásra készítette, hanem annak a megérzése, hogy minden ilyen vállalkozás formafelbontásokkal jár. Az egyéni élet egyensúlyának megtartása nála a költői alkotás normájává is lett.

A háború, élete legvégső éveiben az emberiség e legnagyobb élménye, csak igen kis mértékben ihlette meg, ami nagyon természetes. Az aggasztán élete már multbanézés volt, onnét táplálkozott költészete. Emlékekbe elvonatkozott lelkivilága megpróbált ráhelyezkedni a jelen látására s *Korszerű dal*-án kívül írt egy-két lelkesítő éneket. E „korszerűségből“ azonban csakhamar visszalép, s *Tűnődés* c. verse már szinte csak egy öreges fejesóválás mondanivalójával egyenlő.

A kötet legszebbik verse az *Aratás* című. Formai kedvessége mellett megkapó kifejezése a kifelé menő ember megmozdulásának egy már meg nem valósítható világ felé. Zárósorai ezek:

„Hajh! az ábrándot  
Elkésve szőttem,  
Az élet már egy  
Pusztá előtttem,  
Áldatlan ugar,  
Díszé, virága  
Nem búzavirág,  
Csak lenge avar.  
Egy szögeletben  
Ott feledtetten  
Túl-érett kalász-  
Foltocská maradt;

En vagyok az, — látom  
S nyugodtan várom,  
Jön az arató  
És learat.“

Az arató eljött és aratott. A termés örökre a miénk s az utolsó versek kéveit a jó emberre emlékező szeretettel tesszük a kész nagy osztagok mellé. *Kerecsényi Dezső.*

**Vidéki novellisták** (Fóthy Ernő: Cirkusz; Szalacsy Rácz Imre: Kurucok nagy napjai). Fóthy kötetének előszavában azt írja, hogy „nehéz dolga van a magyar fiatalnak... finomracsiszott pengével nekivágni a köznyelvűszungelnek“ és szembe szállni mindenféle ellenséggel. De azért jönnek a fiatal írók mind többen és többen: „a sok minden szépségeik izzásán acéllá vált szavak pedig tisztítják az őserdőt“. Végül erős bizakodással hirdeti: „Kell, hogy szülessenek ideák, hasítódjanak új utak a Golgotán, lobbanjanak fel melegtényű lámpák az éjszakában, akár a drága csillagok. Kell!“ Az előszót, bár kissé bombasztikus, örömmel olvassuk. Úgy, úgy vidéki magyar fiatalok, csak hozzatok új ideákat, törjétek új utakat! Ha ezt teszitek, vagyunk sokan, akik megértünk benneteket. A szerző könyvecskéjét is bizakodva vesszük kezünkbe s tőle is valami újat, erőset, magyart várunk. Sajnos, hiába, mert amit kapunk, az erotikus képsorozat a kisvárosi és a pesti életből. Mindegyik novellájának tárgya az érzéki szerelem, ennek áldoznak ifjak és férfiak „mély örömmel, szobor-szép oltárokon“, az „egyetlen értelemnek és igazságnak“. Nem csoda, hogy írónk, aki — úgy látszik — szintén ennek az „egyetlen értelemnek és igazságnak“ papja kíván lenni, így áradozik egy kokottól: „Olyan volt, mint az örök szent cél, mint minden törekedés végpontja. Olyan volt, mint egy Isten!“ Elkedvetlenül tesszük le novellagyűjteményét s nem hisszük, hogy csakis ilyen utakon járó és ilyen „örök szent cél“ után törtető fiatalok volnának hivatottak a fővárosi, jórészt nem magyar sajtózsungel irtására s az új és igazán magyar irodalom megteremtésére. A szerző különben tehetséges ember, tud jól elbeszélni, nyelvében pedig a sok fiatalos túlzás és utánzás ellenére is van szín és hangulat. Majd ha egyéni stílusa

kialakul, témaköre kitágul, s olcsó szerethez képest egyebet is meg fog látni az életben, akkor mondhatunk róla ítéletet.

Szalacsy Rác Imre fiatal erdélyi író, aki egy füzet történeti novellát írt kuruc-korbeli tárgyokról. Réa igazán nem vonatkoznak a fent mondtak, mert novelláiban nyoma sincs az önmagáért való erotikumnak. Ő szerinte „a multat kell idézni, hogy okuljunk ama napok szomorúságából, hogy példát vegyünk ama napok szenvedésszerű dicsőségéből”. Rajzaiban egyes történelmi epizódokat dolgoz föl Mikszáth-féle anekdotaszerűséggel hol humorosan, hol érzélgősen, fölléptetvén bennük Thökölyt, Zrinyi Ilonát, Rákóczi Ferencet, Ocskayt, vagy pedig képzelte történetkéket mond el a kurucok életéből. A kuruc lelkesedés, nyomorúság, dicsőség és szenvedés képei ezek, melyek kissé régimódi, színpadias világításban s a kurucokért való lelkesedés túlzottan erős fényben láttatják velünk a kuruc világot. Irónk kedvesen, hazafias érzéssel tud elbeszélni, történetei rendesen jól indulnak, de aztán ellaposodnak, kevés a magjuk, művészi kerekdedségük és igazi korhangulatuk. A hazafias érzés, a multért való lelkesedés, a multak hangulatába való némi beleélés nem elég a jó történeti novellához. Alapos kortanulmány, eredeti felfogás és művészi alakító erő is kell ahhoz. Ez még hiányzik a fiatal szerzőből. Mint lelkesítő ifjúsági olvasmány megállja helyét.

*Szinnyei Ferenc.*

**Hekler Antal: Michelangelo.** A mult esztendő utolsó napjaiban olyan könyv hagyta el a sajtót, mely a külföldi színvonalon álló munkákban még mindig igen szegény magyar művészettörténeti irodalomnak rendkívül értékes és örövendetes gyarapodását jelenti. Hekler Antal „Michelangelo“-ja szempontok emelkedettségével, az emberi és művészi problémáknak biztos tudományos alapon nyugvó tárgyalásával, lényegre irányuló, következetes koncentrációjával, valamint előadásmódjának bevilágító erejével, melegségével és előkelőségével valóban mintaképe lehet a szélesebb körök számára készült művészettörténeti monografiáknak, s mint ilyen, méltán sorakozik a németek

sokat csodált Michelangelo-könyvei mellé. Ez utóbbiak közül a magyar közönség is ismeri már Hans Mackowskynak egykötetes, pompás munkáját. Ha külföldi ember előtt kellene jellemezni Hekler Antal legújabb művét, úgy röviden és mégis sokat mondva, a következő szavakkal tehetnők ezt: ime, a magyar „Mackowsky“, nem kevésbé biztos ítéletekkel, nem kisebb meglevevítő képességgel, ugyanolyan lebilincselő frissességgel, de amellet a műalkotásoknak mélyebbre hatoló, finomabb méltatásával és Michelangelonak, az embernek közvetlenebb és gazdagabb jellemzésével.

Michelangelo életének külső körülményeire vonatkozólag az eddigi kutatás csaknem minden lényeges pontot tisztázott már; az adatoknak olyan tömege áll rendelkezésre, hogy szinte hónapról-hónapra, hétről-hétre követni tudjuk az események sorát, a művész útjait és alkotásainak kialakulását. Újabb nagyfontosságú tények megismerése ezen a téren ma már csak gyéren várható. A laikus olvasók részére írt monografiák célja, legalább elsősorban, nem is az új adatok közlése, hanem a részletkutatások során felhalmozott tényeknek rendszerezése és a vezető motívumoknak érett megfontolás alapján való kiemelése. Ilyen értelemben tehát a mai művelt érdeklődő a kezébe vett új Michelangelo-életrajzot nem a „mit?“, hanem a „miként?“ kérdéssel kezdi el olvasni. Aki csak némileg is ismeri Michelangelo hosszú pályafutásának rendkívüli változatosságát, ezt a legnagyobb ellentéteket magába-sűrítő életformát, aki tudja, hogy leghatalmasabbnak szánt szobrászi koncepciói megvalósításáért szerencsétlen körülmények folytán évtizedekig kellett küzdenie s aki már betekintett e történetek összeszövődő láncolatai közé, — az fogja csak méltányolni a szerző munkáját, mellyel világos áttekinthetőséget hozott az óriási anyagba. Több mint háromszázoldalas könyve a kimerítően ismertett tényeknek lehető legszerencsésebb, logikus csoportosításán épül fel.

A páratlanul merészen ívelő pálya kezdeteinek, a fiatalkori műveknek tárgyalása után külön-külön fejezet foglalkozik a Sixtus-kápolna megnyeztetfestményével, Gyula pápa sír-